

bi se kmet ne strašil stroškov za nakup umetnega gnoja in če bi znal ž njim prav ravnati.

Ko bi po nauku Liebigovem kmetovalci vse svoje pridelke v domačem gospodarstvu na prid obrnili, z njihovimi odpadki več gnoja pridelovali in gnoj bolje gleštali, potem bi se vé da več in boljšega gnoja imeli. Ko bi vrh tega še kaj travnikov imeli, ki bi jih z vodo napajati mógli, bi lahko brez družega gnoja več živinske klaje pridelali, iz katere bi živina več gnoja jim dala. Al, kakor žalibog kmetje gospodarijo, pridelajo le malo gnoja, pa še ta večkrat ni nič vreden; njivam se potem ne povrača, kar se jim jemlje — in tako zabredejo v tisto gospodarstvo, ki se po pravici „roparsko gospodarstvo“ imenuje in po katerem kmetije hirati morajo. To pa hočem drugi pot dokazati.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca julija.

Dné	Leta	
29.	1561.	Pri pojedini bogatega Jakob Fugger-a v Avgsburgu so prvokrat na Nemškem na mizo prišli purani; ker so izrejeni bili na Laškem, so jih zategadel imenovali „Laške kokoši“.
29.	1590.	Strašanska vročina in suša je bila okoli Dunaja in sicer takošna (če je res?), da je seno na vozeh se po solnčnih žarkih vnelo; isti čas je bilo veliko požarov in tudi v gozdih na Českem in v Turingiji.
30.	1775.	je umrl Ch. Reichardt v Erfurtu; on je bil oče umnega vrtnarstva, in strokovnjak v kmetijstvu; spisal je slavnoznano nemško knjigo pod imenom: „Land- u. Gartenschatz“.
30.	1832.	je umrl J. A. Chaptal (reci Šaptal) grof Canteloupe v Parizu, slavni kemik in iznajdenik onega načina vino zboljševati, ki se še dandanes „šaptaliziranje“ imenuje.
31.	1860.	je bila mednarodna razstava in poskušnja z žitnimi kosilnicami v la Touilleuse-u na Francoskem.

Meseca avgusta.

1.	1866.	je bila mednarodna razstava orodij in priprav za ribštvo v Bolonji na Francoskem.
1.	1870.	se je ustanovila c. k. kemično-fizijologična poskuševalnica za sadje- in vinorejo v Klosterneuburgu poleg Dunaja.
2.	1830.	so se odpravili zadnji ostanki tlake in desetine v veliki vojvodini Oldenburški.
2.	1863.	Ukaz cara Ruskega Aleksandra II. oklicuje 2 milijona carskim posestvom podložnih kmetov za proste posestnike.
3.	1625.	Slavni vojskovodja Wallenstein, vojvoda Friedlanški, zasadi prve murbe na svojem posestvu v Gičinu na Českem, ter tako vpelje svilorejo v tej deželi.
4.	1789.	Državni zbor v Parizu odveže vse kmete na Francoskem desetine in tlake.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

Prasiček s zaraščeno zadnjico.

Iz Črnomlja se nam poroča sledeče:

„Pred mesecem je starček Majerle v Karlovcu kupil na trgu 2 svinji; ena je bila breja in mu je pred 8 dnevi 3 prasičke polegla, med katerimi je eden bil brez zadnjice, kajti ritno črevó bilo je zaraščeno. Starček, izkušen živinozdravnišk samoúk, vzame nožič, prereže zadnjico (rit) na celem in odpre črevó. Prasiček živi, pa je še bolj korajžen kot druga dva. — Naj je gospodarjem to za poduk, da se ne preplašijo, ako se jim kaj tacega pripetí. Večkrat tudi nožiček pomore. Vem, da učenim živinozdravnikom nič novega ne povem; naznanjam pa vendar gospodarjem to nenavadno prikazen zato, da pomoč ni težka v rokah živinozdravnika ali sicer skušenega moža.“

Gopodarska skušnja.

* Za pokončavanje zemeljskih bolh se priporoča voda, v kateri se je kuhala pèlin. Če se rastline poškopijo s to vodo, umoré se vse bolhe in tudi jajca, če se nahajajo na rastlinah. Te bolhe se zeló rade držé pod kožo kolcev, ki se nahajajo v vrtilih, zatoraj naj se koli olupijo, da bolhe čez zimo nimajo zavetja.

Nove postave.

Postava in službeno navodilo za c. k. žandarstvo v našem cesarstvu.

Ravnokar smo navedeno postavo, ki za žandarstvo dandanes veljá v našem cesarstvu, dobili v slovenskem jeziku v roke.

Ker skušnja uči, da so ljudstvu v mestih in na kmetih le malo znane pravice in dolžnosti žandarjev, in se je zarad tega že marsikaka nesreča pripetila, zato utegne koristno biti, ako v poduk našim ljudem podamo nekoliko odlomkov te postave, ki je 26. svečana t. l. cesarjevo potrjenje dobila. *)

Iz splošnih propisov:

Namen žandarstva je, da ohranjuje javno varnost, red in pokoj; njega vpliv na krajevno-policijske reči bodi praviloma samo v tem, da na-nje pazi in da občine (soseske, komune) podpira.

V vojaških, ekonomnih in upravnih rečéh ono stoji pod svojimi vojaškimi načelniki, gledé javne varnostne službe pod c. k. političnimi okrajnimi in deželnimi ob-

*) Primerjaje nemški izvirnik s prevodom slovenskim smo zopet radostni zapazili, kakošen mojster je gospod Cigale v prestavljanji postav. Naj beró obeh jezikov zmožni rojaki naši žandarsko postavo, pa izvirnik primerjajo s prevodom, in v svesti smo si, da bode vsak rojen Slovenec postavo bolje razumel kakor izvirnik, nasproti mnogim prevodom, pri katerih, da jih razumemo, moramo večkrat na pomoč vzeti nemški izvirnik. Poleg jasnosti prestave pa človeku tudi to dobro dé, da se ne nahajajo v Cigaletovih spisih one neupravičene in zato neslane novotarije v pisavi, s katerimi se dandanes „producirajo“ nekateri slovenski pisatelji, mislé, da s tem kažejo velikansk „napredek“! Če — razen družega — v nekaterih spisih vse mrgolí onih *j, j, j*, nehoté nas ta na koncéh besedí prisiljeni *j* vsak hip opominja izreka neke glasovite nemške zabavljičice: „und der Zopf, der hängt ihm hinten“, ki bi se v teh slučajih smela prevésti v: „und das *j*, das hängt ihm hinten.“

Vred.

lastvi, a na obojno stran v zadnji vrsti pod ministerstvom za deželno bran.

Žandarstvo ima pravico, v izvršbo svojih službenih dolžnosti zahtevati podpore od vseh organov javne službe, sosebno od civilnih oblasti, drugih stražnih krdel ali stražništev in posamesnih njihovih stražnikov, od občinskih županstev in vojaških poveljstev.

Koliko in v kateri meri so organi javne službe pod svojo odgovornostjo dolžni tem zahtevam ustrezati, to določajo posebne postave, službena pravila ali navodila, ki jim uradno dolžnost uravnujejo.

Kako naj se žandarji sploh držé in védejo.

Žandarjevo védenje bodi resnobno, spodobno in vljudno. Vsak preség meje, vsaka podlost in surovost v besedi ali djanji z njegove strani v opravljanji službe ponižuje njega in žandarski zavod ter mu otežuje izvrševanje njegovih dolžnosti. Sosebno veljá to, kedar biva pričujoč pri slavnostih (svečanostih), večih narodnih zborih ali taborjih itd., kjer utegne vsaka nepremišljenost, vsako brezpravično zahtevanje ali nepotrebno nadlegovanje imeti neprijetne ali nevarne nastopke.

Žandarji naj, vneti za dober glas žandarskega zavoda, eden na drugega pazijo, ter tako bode mogoče, da se napake in razvade brž v začetku zatró.

Kedar se žandar kje očitno kaže, bodi vselej po propisu opravljen in oblečen, ter imej opasano pobočno orožje. Žandar, ki odrine kam na službo, naj bode popolnoma oborožen (z nasajenim bajonetom), naj vzame sè sabo verigo spetnico in pa listnico, tudi mora vsegdar svojo službeno in nadzorno kajiznico pri sebi imeti.

Držanje njegovo bodi vsak čas vojaško, hoja mirna in počasna tako, da utegne opaziti vse, kar se godí blizo njega.

Žandarju je prepovedano, tobak kaditi o službenih opravkih in kedar stopi v kako uradno izbo ali v privatno (zasebno) stanovanje, sè sabo jemati psov, in tako tudi kakor koli bodi nenaravno ali siljeno kretati z životom in prenavljati se, ker se mora ogibati vsega, zarad česar bi ljudje utegnili jezike brusiti nad njim, obirati ali celó zasmehovati ga.

Žandarju je ostro prepovedano, dokler ima kako službo, iti v gostilnico, pivnico ali kavarno, pijančevati ali dobrovoljiti se. Ako bi žandar, hodeč po svoji službi, kaj zapazil ter mu bi se zarad tega zdelo stopiti v krémo, mora to, ko pride sè službe nazaj, svojemu postajnemu poveljniku posebej povedati.

Tudi zunaj službe naj se ogiblje prostaških in slaboglasnih pivnic.

Kaj ostro mu je prepovedano, meniti se, kakor da bi bil kak njihov znanec, z osebami bodi moškega bodi ženskega spóla, katere so v slabem imenu pri ljudéh. Takošne osebe tudi ne smejo nikdar priti v žandarske kosarne ali stanišča, da bi koga obiskale, niti smejo tje kaj s komdrugim zahajati.

Če tudi je misliti o žandarji, da se nikoli ne vdá pijanstvu, naj bode vendar zarad nasledkov kaj živo opominjan, paziti se ga.

Nezmerno uživati opojne pijače, igrati za denar, rojiti okoli in dolgove delati; to so napake, kakoršnih pri žandarji celó ne sme biti in katere se toraj morajo z neizprosno ostrostjo odvracati. Ako bi se kateri žandar toliko pozabil ter bi se kam pijan prikazal, to imajo njegovi tovariši dolžnost, hitro odpraviti ga ljudém izpred očí ter o njegovem pregrešenji podati službeno naznanilo, da bode pokaznjen z zaporom, kakor je zaslužil.

Žandar naj vsacega vika. Ako bi ga kdor si bodi poprosil za kako dopoved ali ljubav, naj mu z vojaško dostojnostjo in postrežljivostjo ali stori to, za kar je pro-

šen, ali pa, ako ne bi mogel, naj se kratkoma in jasno izgovori, a nikoli ne sme nevolje kazati in še manj osorno odgovarjati.

Najpotrebniši čednosti žandarja ste nepodkupnost in resničnost.

Pod tem se razume, ne samo, da naj mu roka ne jemlje podkupila z denarjem ali denarno vrednostjo, marveč da se od svoje dolžnosti ne sme dati odvrniti ni zvezi po rodu ali prijateljstvu, ni blagovoljnosti ali sovražnosti, sploh nikakim stranskim ozirom in da mora vsegdar vsa svoja službena naznanila edino po sami goli resnici podajati.

Sosebno mu je kaj ostro prepovedano, od kake stranke o priliki službene oprave dar ali plačilo (nagrada) jemati ali pa za tuj denar jesti in piti, tudi ko bi se le-to ponudilo v takih okolnostih, da bi se ne zdelo biti nikakoršnega pomisleka.

Takisto mu je zabranjeno, dati si kaj obljubiti za to, da bi izpolnil svojo službeno dolžnost.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Razstavo v Filadelfiji zmirom obiskuje veliko ljudi.*

Do 51. dneva od tega časa, kar so razstavo odprli, je znašalo število obiskovalcev 1 milijon in 996.853, ki so 653.342 dolarjev vstopnine plačali. Dohodki bili bi pa še veliko večji, ako bi razstava bila tudi ob nedeljah odprta. Al Amerikancu je nedelja velik praznik, ki ne pripušča obiskovanja posvetnih enacij naprav.

* *Čuda debela rodovina se nahaja v Waldkirchenu,* vasi poleg Kamenica na Saksonskem, katero hodijo radovedni ljudje od dalječ ogledovat in občudovat. Oče, grajščak, se piše Franke; a niti on niti soproga njegova nista posebno močna in debela; nasproti njima pa najstareji 18letni sin vaga 3 cente in 4 funte, — 14letni sin 2 centa 6 funtov, — tretji 8letni sin 1 cent in 10 funtov; najdebeleja med njimi pa je 12 let stara hči, ki je velika kakor popolnoma doraščena žena in vaga 2 centa 25 funtov. Stariši in otroci želijo, naj bi natura ne izlila še večih dobrót nad nje.

* *V Pečuhu na Ogerskem je 20. julija porodila* neka žena 5 otrók; prva dva otroka sta prišla živa na svet in popolnoma izraščena, druga dva tudi sicer še živa pa zeló slabotna in ne popolnoma izraščena, peti otrok je bil mrtev. Uboga mati umrla je po prevelikem krvotoku, a tudi izraščena dva otroka sta živela le nekoliko ur.

* *Sila rodovitno polje.* Na rženem polji blizo mesta Selovic na Českem, na katerem je bilo $\frac{3}{4}$ vagana rži vsejane, so pridelali letos 38 vaganov rži. Navadni pridelek je le 7—9 vaganov.

Zabavno berilo.

Kranjica med Turki.

Dogodba iz dôbe Turških navalov na Kranjsko v 17. stoletji.

Četrť ure pod Skaručino ob podnožji Šmarne gore stoji mala vas Povodje, ki zdaj vsega skup šteje še 7 hiš. Po vodi Gameljsci je razdeljena v dva dela. Na levem bregu nad vodo stoji stara hiša „pri Belčiču“ imenovana. Imé je staro, a ostalo jej je, čeravno je večkrat že menjala gospodarja. Sloví pa ta hiša zarad dogodbe, katero bom v kratkem tû povedal, ker se mi zdi ravno zdaj priličen čas za to.

Bilo je v prvi polovici 17. stoletja, ko je vse Kranjsko trepetalo pred Turki. Po višavah ob Savi so se zasvetile grmade v znamenje, da je Turek zopet v

Viša kmetijska šola v Tičnu-Liebwerdu na Českem.

Ker ima Kranjska dežela v tej šoli 3 svojih rojakov, ki so štipendisti (gosp. Ernst Kramar iz Škofje Loke je letos z odliko dovršil 3letni tečaj, gosp. Jos. Jarc iz Medvode je prvi bil med učenci 2. tečaja, in gosp. Etb. Henr. Schollmayr tudi je 1. leto dovršil) pa tudi Štajarska dežela ima enega svojih rojakov v tej šoli, zato utegne bralce „Novic“ zanimati poročilo o tej šoli po „Oesterr. Landw. Ztg.“, iz katerega se razvidi, da ta šola, ki je na prav dobrem glasu v vrsti viših kmetijskih šol, obstoji že 10 let, katero je prejšnjih 16 let njen ustanovnik grof Franc Thun-Hohenstein vzdrževal in se je zdaj od niže kmetijske šole povzdignila na stopinjo višje, v kateri se uči nad 20 predmetov (razen kmetijskih in v kmetijstvo segajočih nauk učil se je tudi česki jezik). Profesorjev rednih je štela letos 5 in 1 asistenta, 9 pa je bilo izvanrednih učiteljev. Učencev rednih je bilo 75, izvanrednih 6, tedaj skupaj 81, in sicer iz Českega 54, iz Moravskega 15, iz doljne Avstrije 3, iz Kranjskega 3, iz Galicije 2, iz Ogerskega 2, iz Štajarskega 1 in iz Holandije 1. — Slovesni sklep šole je bil 29. julija, nov začetek bode 2. oktobra t. l.

Nove postave.

Postava in službeno navodilo za c. k. žandarstvo v našem cesarstvu.

(Dalje.)

Navadni službeni opravki žandarstva.

Navadni službeni opravki žandarstva (po §. 26. postave) so ti-le:

1. Kjer je moči sè svojim pristopom ovirati, da se kako kaznjivo djanje ne stori ali ne dokonča, že storjene prestopke postav poizvedovati in naznanjati ter hudodelce vsakovrstne zasledovati;

2. vse prestopnike postav svariti, v pokaznjenje ovajati, oziroma po določilih §§^{fov} 49., 50. in 51. tega službenega navodila prijemat, dotičnemu oblastvu oddajati ter poročati, za kaj je bil kdo prijat.

Prijeti človek, katerega žandar ne sme po nikakem sam izpustiti, naj se — če je le kolikanj mogoče — precej, a najpozneje v 24 urah z naznanilom oddá pristojnemu oblastvu;

3. v ohrambo javnega pokoja, reda in varnosti vsako vrevo (stekanje ljudi) ali vsak natep spuntane množice ubraniti, zatreti ter kolovodnike v pest dobiti;

4. svojino (lastnino) in osebo vsakega državljana od katere koli sile braniti ali ščititi in če je treba s tistimi, ki eno ali drugo v nevarnost pripravljajo, ravnati tako, kakor veleva točka 2;

5. o vseh na cesti, v vodi ali kjer si bodi najdenih mrličih, o vsakem požaru, o tatinskih vlomih, razbojnih (tolovajskih) napadih in drugih kaznivih djanjih na tanko razpraševati ljudi in dozvedeno naznanjati oblastvu;

6. na javnih ulicah, tržiščih, o zborih ljudstva ali taborih, za katere se je bati, da bi utegnili javnemu redu nevarni postati, o požarih, povodnjih in sploh pri vsaki občni nevarnosti pokoj, red in varnost vzdrževati in vnovič napravljati, nerednosti in napačnosti odvrčati, začetnike takih nespodobnosti in druge zlobneže in upornike prijemat ter z njimi delati tako, kakor je rečeno v točki 2;

7. paziti na to, da se izpolnujejo propisi, izdani v ta namen, da bi se ubranila kaka nesreča in oškodba

državljanov na osebi ali lastnini, ter pri tem zapažene prestopke, nemarnosti in pogrešnosti, kamor kaže, naznanjati;

8. gledati na prepoved pobišnega prodajanja tiskovin in ne trpeti, da bi se tiskovine — kolikor tega postava ne dopušča — pribijale na ulicah in drugih očitnih mestih, ter posebno imeti oko na take ljudi, katerih obrt ali zaslužek je v tem, da pohajajo od kraja do kraja;

9. popotne ljudi, če prosijo ter služba dopušča, spremljati (sprevajati) po takih potih, kodar ni varno;

10. vojaške uhajavce (dezerterje) in vsakega vojaka, ki v sumljivih okolnostih ne more pokazati veljavne izkaznice, prijemat ter izročati najbližjemu vojaškemu poveljstvu, ali pa službenemu oblastvu (§. 95. službenega navodila);

11. ubežnike pred vojaško stavo prijemat in po okolnostih postavljati pred politično oblastvo;

12. ljudi z iskavnim listom preganjane zapirati in pazno oko imeti na vlačugarje, ogleduhe, pod policijski nadzor djane in odpravljene osebe, po tem izpuščene kaznjence, o katerih na službeno oblastvo postajnim poveljstvom pošilja razkazilnice;

13. na javne zavode in naprave, kakor so: železnice, telegrafi, ceste, ob cestah in potih zasajeno drevje, prekopi (kanali), mostovi, občni vodnjaki, zapornice in postavljeni spominki, na oznamenila državnih in deželskih mej, na kažipote (cestokaze), deske ali table z imeni krajev in hišne številke paziti, opažene, javni varnosti škodljive pomanjkljivosti ali nedostatke in poškodbe, kakor tudi pomanjkljive naprave pri železnih cestah, ladijah parnicah in drugih občilih oblastvom naznanjati ter prestopnike propisov veljavnih za takošne javne naprave in naredbe, oziroma škodnike dotične prijemat in po okolnostih pred oblastva postavljati;

14. za prosto ali neovirano zvezo poti po suhem in na vodi skrbeti, in sploh gledati na to, da bode vsakdo pokoren temu, kar velevajo pravila cestne policije in pa propisi za vožnjo po rekah dani. Uporneže je odvajati k najbližjemu varnostnemu oblastvu.

Kedar občinski uradi (županije) potrebujejo pomoči žandarstva, naj se (po §. 31. postave) zastran tega obračajo na službeno oblastvo. Samo v prav silnih ali nujnih slučajih, ali če ondukaj, kjer ima žandarstvo svoje stajališče, ni političnega oblastva, utegnejo se obrniti neposrednje na dotičnega poveljnika žandarske postaje. Ali proseče oblastvo naj vsako tako zaprosbo brez odloga na znanje dá službenemu oblastvu. O takih zaprosbah naj žandarstvo deluje po določilih zaprosivšega oblastva ali županstva ali pa morebiti uradnika, kateremu bi oblastvo bilo tisto uradno djanje izročilo, oziroma županovega namestnika, kateri so za to odgovorni.

(Dalje prihodnjič.)

Pogled na Koroško.

Sedaj, ko je veliko število rodoljubov iz vseh pokrajin v Gorotanu, ne bode odveč, ako spregovorimo nekaj besedi o Koroški.

Ozrimo se nekoliko nazaj v zgodovino. Zgodovina dežele Koroške je kos slovenske zgodovine. Ni nam treba ponavljati, kar trdé vsi resni zgodovinarji, da bila je Koroška nekdanj čisto slovenska dežela. A ne samo to. Ondi je bil dolgo časa sedež slovenskih vojvodov, ki so vladali tudi Kranjsko in dolnje Štajarsko. Dobro uro na severni strani od Celovca še stoji vojvodski kamen, na katerega je vsak nov vojvoda stopil, ter zbranemu ljudstvu pravično vlado obljubil. Napis na tem kamnu je slovensk, in samo slovensk.

se sir na najboljši Švicarski način izdeluje. Zatorej je stare Goriške sirarje le toliko časa rabiti mogel, dokler ni iz naše sirarnice dobil dovolj sposobnih sirarjev.

Že lansko zimo me je prosil g. Mesar, naj mu dam iz moje sirarnice dva izučena sirarja, ter jima tudi nekoliko pripomorem pri naročevanju orodja in pri napravljani sirarije. Rad sem ustregel želji g. Mesarja, in mu poslal dva izučena mladenčca, kajti g. Mesarjevo prijateljstvo jako visoko cenim, pa tudi Bohinj mi je še tako v sladkem spominu, da sem z veseljem njegovo željo spolnil.

Ko sem bil letos zopet v Bohinji, smo naredili največo društveno sirarijo v Bistrici, in reči smem, da je tako dobro urejena, kar se tiče priprav za sirarstvo, da jo smem izgledno za vsa druga društva imenovati.

V drugih sirarijah se je mnogo zboljšalo in naročilo mnogo novega orodja.

V Ravni in Bitnji izdelujeta sir dva Bohinjca, ki sta se s pomočjo podpore c. kr. kmetijske družbe Ljubljanske pri meni na planini Razor na Švicarski način sirarstva izučila. V Nemških Rovtah in v Bistrici izdelujeta sir dva Goričana, ki sta se tudi pri meni sirarstva izučila. Veselo je videti, kako si ti štirje sirarji prizadevajo, da bi drug drugemu o boljšem izdelovanju sira prekosil.

Vspreh bode različen, kakor je različna paša na planinah. V dolini bode boljši kakor na planinah, ker imajo v dolini boljšo pripravo za sirarstvo.

Tudi Tolminski sirar, ki še po stari navadi sir izdeluje, bode po primeri imel dober vspeh, ker je njegova planina najboljša.

Nadejam se pa, da se bode neutrudljivemu gosp. župniku Mesarju posrečilo, da bode teh pet društev čedalje bolje napredovalo s pomočjo daljnih podpor od c. kr. družbe kmetijske, da bode jim mogoče napraviti sirarstvu potrebna poslopja, in da bodo društva poleg sira tudi surovo maslo iz sladke smetane izdelovala.

Gotovo se pa smemo nadejati, da bodo Bohinjska sirarska društva pod vodstvom g. Mesarja kmalu tako napredovala, da bodo kinč in izgled celi Kranjski deželi.

V Polubinu meseca maja 1876.

Gospodarske skušnje.

* Šota je izvrstna stelja za živino in potem posebno dober gnoj za suho polje. „Za suhe njive — piše slavnoznani A. Trientel v časniku kmetijske družbe Tirolske — ni ga na svetu boljšega gnojá, kakor je šôta (Torf), katero zemljo suhega poljá rahljá, jo dalje časa vlažno drži in rodovitno črno prst dela.“ — Kranjci, ki imate toliko šote, ne prezirajte opomina skušenega možá! Mnogim gospodarjem večkrat manjka nastelje — izvrstno šoto pa imajo pred nosom!

* Da se zabrani bolezen v gobcu in na parkljih, svetuje nek Tirolsk gospodar, naj se govedom zjutraj in zvečer med navadno krmo daje nekoliko zdrobljenih brinjevih jagod, z moko in soljo zmešanih. „Ko so bili hlevi mojih sosedov krog in krog okuženi — piše mož — nisem jaz nikoli imel te bolezni v svojem hlevu.“ — Če tudi v kljub temu zagotovu ostanemo nekako neverni Tomaži o vsega mogočnosti tega zdravila, vendar ne bi odsvetovali osoljenih brinjevih jagod ob času kužne bolezni.

* Kako Angleži mažejo usnje živinske oprave (kšir) in pa vozov, da usnje ostane mehko in volno in ne poka, poroča „Würtemb. Gewerbebl.“ tako-le: Oni vzamejo bokal mleka, ga zavró in mu potem primešajo 4 lote dobrega lahko raztopljenega mjíla (žajfe); to

zmes čvrsto mešajo in nekoliko vkuhati dadó. Potem pa dadó še 4 lote čistega in nežarkovega lanenega olja ter vse skup dobro pomešajo. — To je Angležem navadna maž, ki so v vsem praktični ljudjé. Gospodarji, posnemajte Angleže!

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca avgusta.

Dné	Leta	
12.	1623.	je bilo veliko tako imenovanega krvavega dežja v Strasburgu.
12.	1781.	so v severni Nemčiji prvo ogršico sejali na polji blizo Lipskega; seme je oskrbel slavni učitelj kmetijstva Schubart pl. Kleefeld iz Flandriškega.
13.	1865.	se je ustanovila prva delniška družba na Angleškem za izposojanje parnih plugov in mlatilnic v Herefordshiru.
14.	1565.	je Konrad Gessner, slavni rastlinoznanec v Zürichu v Švajci, dobil od dr. Ad. Occota, mestnega zdravnika v Avgsburgu, prvo tobakovo perje v preiskavo; skusil ga je kaditi, pa kmalo na to ga je napadla omotica.
15.	1840.	se je odprla kmetijska akademija v Gorigorcu v guberniji Mohilevski na Ruskem.
15.	1849.	je bil oklican cesarski patent za odvezo zemljišč v Galiciji.
17.	1755.	je na Francoskem bila prva kmetijska družba osnovana v Volandry-u po baronu de Turbilly-u.
17.	1786.	je umrl Pruski kralj Friderik II., krepki podpornik kmetijstva.

(Dalje prihodnjič.)

Nove postave.

Postava in službeno navodilo za c. k. žandarstvo v našem cesarstvu.

(Dalje.)

Posebni propisi o tem, kako vésti se žandarjem.

Kedar koli je žandar primoran, izpolniti svojo dolžnost proti eni ali proti več osebam, vsegar naj se posluži v deželskem jeziku besed: „V imenu postave“.

Načeloma sme se žandar samo tedaj poprijeti svoje službe, kedar je popolnoma oborožen. Ali kedar je nevarnost v odlogu in če mu se je tudi tako nadjati vspeha, ima žandar pravico, poprijeti se stvari tudi tedaj, kedar ima samo pobočno orožje.

Žandarstvo naj si ima vsegar to pred očmi, da mu je najprvi poklic, vzdržavati javno varnost, pokoj in red ter braniti državljanom osebo in imovino. Ta namen bode tem gotoveje doseglo, čim bolj se bode zdrževalo vsake svojemu poklicu tuje delavnosti.

Čuječnost žandarskih postaj se bode potrdila ne po številu storjenih služeb in podanih naznanil, temuč samo s tem, da po njih okrajih ni nikake nevarnosti za pokoj, red in občeno varnost, ali, ko bi se kje taka nevarnost prikazala, da se ročno in vspešno odpravi ter pomaga.

Da se ubranijo prestopki postav, naj žandar sodeluje in pripomaga s tem:

1. da na tanko pazi na vlačugarje, potepuhe ali klateže in druge sumljive ali pod policijski nadzor djane in odpravljene ljudi in pa berače, oziroma, da jih prijemlje;

2. da, kedar koli zapazi kako okolnost, razmero in naredbo ali napravo, iz katere bi utegnil nastati prestopok postave, ali sam to ubrani ali pri tej priči naznani;

3. da izvršitev in dopolnitev kacega hudodelstva, na pr. umora, razbojnega napada, tatvine z vlomom itd., ali drugega kaznjivega djanja, — s pristopom svojim, če je moči, ovira, ali si vsaj prizadeva, umanjšati škodo, katera komu preti na življenji, na zdravji ali na lastnini.

Ako je žandar v takošnem slučaju prav sam, more mu se res priporočati največa mogoča opreznost ali previdnost. On mora mahoma prevdariti, kako bode ravnal, da mu se, kolikor je mogoče, zagotovi vspeh; kolikor to dopuščajo okolnosti in če se more brez škode za namen, katerega hoče doseči, naj pomisli to, sme li nadjati se kake podpore in kolikošne — bodi od žandarjev, kateri bi blizu bili, bodi od drugih ljudi; a vsegar je žandarju, sosebno tam, kjer je nevarnost v odlogu, srčno, odločito in z dolžno požrtvovavnostjo poprijeti se dela ter nigdar ne sme on dovoliti ozirom na svojo lastno varnost, da bi ga odvrnili od izpolnjevanja svoje dolžnosti.

Organi varnostnih oblastev smejo človeka, ki je sumen hudodelstva ali pregreška, tudi brez pismenega zaukaza — zarad privoda pred preiskovanega sodnika — s potiro preganjati in za časno pripraviti (pod stražo vzeti): Če ga zatekó na samem delu, ali če se naravnost po storjenem djanji kakor hudodelstva ali pregreška sumen z uradno potiro ali očitnim glasom zaznamuje, ali če ga zalezejo, da ima orožje ali druge take reči, ki izvirajo od hudodelstva ali pregreška ali sicer na to kažejo, da se ga je on kakó udeležil.

Kedar je nevarnost v odlogu ter za to ni lahko dobiti prej sodniškega povelja, naj se sumen človek začasno pripre in privede tudi v teh-le slučajih:

a) ako se je napravljal k pobegu ali če je sumen, da bi utegnil pobegniti zarad velike kazni, katera ga verjetno čaka, ali ker se okoli potepa, ker je človek v tisti okolici nepoznan, brez izkaza ali domovja, ali iz drugih tehtnih vzrokov;

b) ako je skušal priče, zvedence ali sokrivljenike tako nagibati, da bi se poizvedba resnice ubranila, ali pa sicer preiskavo zavirati s tem, da bi sled hudodelstva ali pregreška vničil, ali če se je za kaj bati, da se to zgoditi utegne;

c) kedar se je zarad posebnih okolnosti po pravici bati, da obdolženec dokončano djanje ponovi ali res izvrši djanje, katero je storiti skušal ali s katerim je komu pretil.

Kedar ob vstaji ali puntu, pri javnem posilstvu ali drugem kaznjivem djanji, katero je storilo veliko število ljudi, ni mogoče takoj najti, kdo so krivci, smejo se začasno vjeti vsi, kateri so o dogodku pričujoči bili ter niso popolnoma prosti suma deležnosti.

Zarad prestopkov, gledé katerih so sodišča pristojna, sme se obdolženec v namenu privoda začasno vjeti samo v slučajih, ki jih §. 49 pod a) in b) v misel jemlje.

Ako se primeri, da kdo prestopi politično ali policijsko postavo ali ukaz, treba ga je samo opomniti in posvariti, če ni dan poseben nálog in če naznanilo v propisih ni zapovedano ter sploh postava ne dopušča, koga za to prijemati.

Gledé zapiranja vojaških oseb merodavna so določila službenega pravilnika.

Prijemši krivca naj si žandar precej, kolikor mu je koli mogoče, prizadeva zvedeti, kdo je bil priča tistega dogodka, ter zagotoviti reči, ki se tičejo djanja, in vse drugo, kar utegne služiti za nadaljnje preiskovanje.

Kedar vjetega spreva, mora strogo (ostro) opozovati ga, da ničesar komu drugemu v roko ne vtakne, strani vrže, pokončá ali vniči niti da utegne komu kaj z znamenji dopovedati ali celó sè sokrivci dogovoriti se.

O sprevodu naj žandar hodi vsegar za vjetim in sicer primerno blizu, da ga lahko precej dosegne, ko bi hotel uteči, a nikdar ne sme z njim v pogovor spuščati ali kako drugače baviti se.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Iz pregleda šolskih poročil treh gimnazij na Kranjskem.

Na c. kr. viši gimnaziji Ljubljanski učilo je obligatne in neobligatne nauke 18 učenikov, vrh tega pa neobligatne še 3 drugi; veronauk učil se je po vseh 8 razredih na teden po 2 uri, latinščina po 5 do 8 ur, grščina po 4 do 5 ur, nemščina po 3, slovenščina po 2 do 3, zemljepis in zgodovina po 3 do 4, matematika po 2 do 4, prirodopis po 2, fizika po 3, in propedeutika po 2 uri. Učencev skupaj je bilo 384, med temi Slovencev 291, Nemcev 88, Hrvatov 3, Italijanov 2 — vsi katoličani. Štipendije je imelo 96 učencev. Alojzjevišče je dalo gimnaziji 54 učencev. Preskušnji zrelosti se je izmed 30 učencev 8. razreda podvrglo 23, med katerimi jih je 20 preskušnjo prestalo, od katerih se jih podá: v studije pravoznanstva 9, zdravilstva 2, učiteljstva 5, bogoslovstva 4. Zraven teh 4 pa pride v bogoslovske šole še eden, ki je ponovljeno maturo prestal, 7 jih pride brez mature. — Na čelu šolskega poročila stoji spis prof. Šukleja z naslovom: „Die Entstehung und Bedeutung des Verduner Vertrages vom Jahre 843 n. Chr.“

Na c. k. realni in viši gimnaziji Novomeški učilo je obligatne in neobligatne nauke 14 učenikov, med katerimi 4 profesorji frančiškani kot redni učeniški obligatnih predmetov, 1 pa je učil neobligatno petje. Učencev je bilo 105 rednih, 1 izvanreden, uni vsi Slovani, ta Nemec, — razen 3 protestantov bili so vsi drugi katoličani. — Preskušnji zrelosti se jih je podvrglo 10, od katerih gredó v pravoznanske šole 4, bogoslovske 3, učiteljske 3. Od več strani ubožnejšim učencem naklonjena denarna podpora — se bere v poročilu — je privabila več učencev v gimnazijo, tako, da število njih v 1. razredu se je od 25 pomnožilo na 36; brez te podpore bi tretjina teh ne bila mogla se vzdržati v šoli, in ravno med temi so najbolji dijaki. V tem poročilu je spisal prof. Ogórek sestavek z naslovom: „Ueber die Abfassung der Lehrbücher“.

Na c. k. realni nižji gimnaziji v Kranji je obligatne predmete učilo 9 učenikov, neobligatno petje je učil učitelj ljudske šole. Učencev je ta gimnazija, ki jej je nekdanje bilo imé „gimnazija s slovenskim učnim jezikom“, imela 76, med katerimi 74 Slovencev, 2 pa Nemca, — 17 učencev je imelo štipendije. Profesor Glaser je temu poročilu dodal slovensko pisani „odlomek slovensko francoske slovnice po Ploetzovi slovnici“, rekoč, „da program samega suhega šolskega poročila ne obsega“. Ker se francoščina ne nahaja niti med obligatnimi niti med neobligatnimi nauki, je navedeni sestavek v resnici po besedah g. pisatelja „sila kola lomi“ prišel v šolsko poročilo. —

vsem, ob levem bregu Ljubljane ležečem starem (prvotnem) barji. Da tega početja črtež nekoliko lažej presódimó, treba malo glóblje premisliti, kakošen svét in kakošna tla ima barje.

Ljubljanski močvir je prava jezerska globánja, objeta z gorami in hribi; samo v severnozpadno stran je svet tako nizek, da si je tod voda siloma cesto pre-drla iz močvirske globánje do posavske ravnine. Ker je Ljublanica bila pretesna, da bi tudi ob večjem de-ževji brez nobenega zadržka dajala odtoč, zaradi tega je bilo hrib Golovec prekopati. To delo se je pozneje mnogo popravljalo; zadnji popravek je bil 1863. leta dovršen.

(Konec prihodnjič.)

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca avgusta.

Dné	Leta	
19.	1769.	je cesar Jožef II. oral na polji kmeta J. Novotni-ja pri Raušnic-Višavi na Moravskem. Plug, s katerim je cesar oral, se nahaja še zdaj v muzeji c. kr. kmetijske družbe v Brni.
19.	1780.	je pod cesarjem Jožefom II. bila oklicana postava za rejo kónj.
19.	1822.	se je začela trgatav na Francoskem, ki je bila ena najzgodnejih tega stoletja.
19.	1850.	se je ustanovila prva kmetijska šola v Rabin-Libijecu na Českem.
21.	1791.	je prva dalija, navadno zdaj georgina imenovana, cvetela v botaniškem vrtu v Madridu, kamor je bila iz Mehike prinešena.
25.	1835.	se je odprla kmetijska šola v Lichtenhofu pri Norimberku; ona se je začela iz neke šole za uboge in se pod Weidenkellerjem sama brez podpore vzdržala.
25.	1864.	je bil nenavaden mraz, ki je v več deželah trto pokončal; pri Hiršeku (?) na Štajarskem je zmrznil kmet z dvema sinovoma.

(Dalje prihodnjič.)

Nove postave.

Postava in službeno navodilo za c. k. žandarstvo v našem cesarstvu.

Posebni propisi o tem, kako vésti se žandarjem.

(Dalje.)

Kedar se sumni, da je bilo kako dete usmrteno, treba je poleg drugega pozvedovati še to, je li bilo živo rojeno.

Pri telesnih poškodbah naj žandar naznani, je li najdene telesne poškodbe ali pokvare na zdravji same za-se ali po njih vkupni moči šteti za lahke, težke ali življenju nevarne, po tem s katerimi pomočki ali s kakim orodjem in kako so bile prizadjane.

Kedar žandar zateče ponarejavca ali pačitelja (prenarejevavca) javnih upnih (kreditnih) listov, naj s falsifikati vred vse pri kaznjivem djanji rabljeno orodje, vso tvarino in druge reči zaseže ter pristojnemu sodišču oddá.

Pri zažigu je zlasti pozvedeti, kako je bilo zažgano, ali se je v to rabilo kako netilo in katero; dalje, kje in kdaj je bil ogenj podtaknjen, podnevi ali ponoči, in

ali se je to zgodilo v takih okolnostih, da je iz tega res na tuji lasti požar vnel se ali vsaj vstala nevarnost požara, ali da je življenje kakega človeka v nevarnost prišlo, in ali bi se bil ogenj, enkrat vnevši se, lahko razširil; naposled je pozvedeti, ako se je požar res vnel, kolika je škoda, katero je storil.

Pri hudodelstvih ali pregreškib, s katerimi je kako drugače nego se je tu omenilo, bilo življenje ali imenje poškodovano ali v nevarnost pripravljeno, pozvedeti je po ogledu sosebno, kakošna sila ali zvijača se je rabila, s kakimi pomočki ali kakim orodjem se je delalo, in koliko se je storilo ali namerjalo storiti škode in koliko je odtod poškodovancu dobička odšlo, ali kolika je bila nevarnost za življenje, zdravje ali telesno varnost ljudi in za tujo svojino ali last.

Hiša, to je stanišče in druge k hišnemu gospodarstvu spadajoče prostornine smejo se samo tedaj raziskavati, kedar biva utrjen sum, da se v njih skriva hudodelstva ali pregreška sumen človek, ali da se tam nahajajo take reči, katere v roke dobiti ali ogledati utegne biti važno za neko preiskavo. Drugo veljá za osebe pod policijski nadzor djane, pri katerih je v namenu policijskega nadzora vsak čas hišna ali osebna raziskava dopuščena.

Takim, o katerih je — kakor se je prej reklo — močno verjetno, da imajo takošnih reči, ali kateri so kacega hudodelstva ali pregreška sumni, po tem slaboglasnim ali pod policijski nadzor djanim lahko se razišče tudi oseba in obleka.

Praviloma sme se raziskavati samo vsled sodniškega z razlogi podprtega povelja. — To povelje je dotičniku pri tej priči ali vsaj v prvih 24 urah po tem vročiti. V dvornem poslopji sme se raziskava še le po tem početi, ko se je to na znanje dalo tistim, katerim je hišni nadzor izročen.

Kedar je hišno raziskovanje opravljati v vojaškem ali takem poslopji, v katerem biva vojaščina (vojno pomorstvo ali deželna bramba), naj se to naznani poveljniku in privzame vojaška oseba, katero on pridodá.

V namen kazenskega pravosodja smejo, kedar je nevarnost v odlogu, varnostni organi tudi brez sodniškega povelja samooblastno raziskovati hišo, kedar ide za človeka, zoper katerega je že izdano privodno ali zaporno povelje, ali če je človek bil pri samem (gorkem) djanji prijet, ali če ga javna potira ali javna govornica stavi v sum kaznjivega djanja, ali če ga zatekó, da ima take reči, ki kažejo na deležnost tacega djanja.

Dotičniku je, ako zahteva, precej ali vsaj v prvih 24 urah po tem vročiti list potrjujoč hišno raziskovanje s pristavljenimi vzroki, za kaj se je to zgodilo.

Hiše in osebe naj se vselej tako raziskujejo, da ne bode nobenega nepotrebne hrupa, da se dotični ljudje ne nadlegujejo ali motijo čez neogibno potrebo; tudi je, kolikor je moči, varovati jim dobro ime in zasebne skrivnosti, ki niso v nikaki zvezi s predmetom preiskovanja, in paziti z največjo skrbnostjo, da se v vsem spodobno in pristojno dela.

Imetnika prostorine, katera se hoče raziskati, povabiti je, da bode pri raziskovanji; če mu kaka ovira brani ali če ga ni domá, mora se k temu povabiti odrasel ud njegove rodovine, ali če tacega ni, kdo domačih ali kak sosed.

Vrhi tega naj žandar, kateri se sam ob sebi hišnega raziskovanja loti, s seboj vzame enega izmed udov županstva ali vsaj enega občinskega služabnika, ter dela s potrebno opreznostjo (previdnostjo) tako za svojo osebo, kakor za zvršilo uradnega djanja, zlasti kedar mu je stopiti v stanišče zloglasnih ljudi.

Pri raziskovanji papirjev je skrbeti za to, da za

njih vsebino ne zvedó taki ljudjé, kateri nimajo nobene pravice do tega.

Ako ta, kateri ima papirje, ne dopušča raziskovati jih, to jih je za pečate ne izročiti sodišču. Zapečatenih pisem ali listov itd. odpirati žandarju ne pristojí.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Malice slovanske kalijo javni red in mir!

Kako neprijazno se proti nam Slovanom ravná v Avstriji takraj in unkraj Litave, to dokazujejo dogodbe tù in tam. Nedavno je bila nedolžna Matica slovenska v Slovakijski prepovedana samo zato, ker je bila gospodstvu Magjarskemu trn v peti. Pretekli mesec pa so doživeli Slovani v Avstrijski Šleziji enako britko dogodbo samo zato, da bi Slovani s slovanskimi knjigami, omiki in prosveti naroda namenjenimi, miru ne kalili peščici Nemcev v Opavi. Človek bi ne verjel, da je kaj tacega mogoče leta 1876. v dobi, ki se imenuje ustavna in ravnopravna, ko bi pred očmi ne imel avtentičnega dokumenta vladnega.

Povejmo zdaj v dokaz tega, kar smo rekli, dogodbo iz Šlezije po poročilu časnika „Politik“.

23. julija t. l. je množica rodoljubov iz Opave in okolice njene c. kr. deželni vladi naznanila, da hoče osnovati družbo pod naslovom „Matica Opavska“, in ji je predložila pravila, katerih §. 1. se glasi na to, da je namen Matici širiti prosveto in omiko med narodom slovanskim v Šleziji, v politiko pa se nikakor utikati.

16. dne t. m. pod številko 6120 pa je na to vlogo osnovalnemu odboru došel v nemškem jeziku tako-le se glaseči dopis c. kr. deželne Šlezke vlade:

„Ludovik Ohrana, župnik v Štibrovicah, in družniki so z vlogo 22. julija t. l. le-sem naznanili, da namepravajo ustanoviti družbo pod naslovom „Matica Opavska“. Po predloženih pravilih ima to društvo namen, med čehoslovanskim narodom širiti omiko in prosveto. Ker pa ta namen s sedežem društva v glavnem mestu Šlezije, kjer biva mnogo Nemcev, bi moral mir begati in javni red kaliti, zato se mi vzvidi o smislu §. 6. postave družbene od 15. novembra 1867. (drž. zak. štev. 134) prepovedati društvo. Zoper to prepoved stoji odboru o 60 dneh pritožba do sl. c. kr. ministerstva notranjih oprav odprta.“

V Opavi 8. avgusta 1876.

Za c. k. deželnega predsednika:
Stelwag l. r.

Tako se glasi prepoved strogo znanstvenega društva, ki na čelo svojim pravilom stavi zagotovilo, da se nikakor utikalo ne bode v politiko. Prepoved ta ne potrebuje nobenega komentara. Le radovedni čakamo rešitve ministerstva, ali mu bode mogoče §. 6. navedene družbene postave tako tolmačiti, kakor jo tolmači c. k. dežel. predsednika namestnik Opavski. Žalostna majka Slava!

Mnogovrstne novice.

* *Mnogo Dunajskih hišnih gospodarjev je tako zadolženih, da so njih hiše pod sekvester djane. Časnik „N. W. Tagbl.“ pripoveduje o tem zanimive reči, med katerimi to, da je na Dunaji 538 hiš sekvestriranih. Bralcem, ki ne vedó, kaj pomeni sekvester, naj povemo to-le: Če hišni gospodar zeló visokega hišnega davka in pa 5% dohodkinega davka plačati ne more, ga davkarija najprej opominja na plačilo; če na opomin ne plača, ga eksekvira; če eksekucija nima*

zadostnega vspeha, pride zadnji opomin z zažuganjem sekvestra, kateri v tem obstojí, da hišni gospodar ne more od hišnih prebivalcev nobene gostaščine pobirati, davkarija vse pobere, hišni gospodar postane po takem le po imenu hišnik. Iz tega je razvidno, da gospodar sekvestru skuša izogniti se, dokler le nekoliko davka plačati zamore. Ker se šteje na Dunaji okoli 11.000 hiš, utegne kdo ugovarjati, da 538 sekvestriranih hiš ni ravno veliko; al če se pomisli, da pred letom 1873. ni bilo več kakor 50 hiš pod sekvestrom, je pač zdaj 538 sekvestriranih ogromno število, ki kaže denarni polom in nezmožnost davke plačevati povsod.

* *Blaznih (norih) ljudi je povsod čedalje več. Tako tudi na Dunaji. Norišnica Dunajska v preteklih 30 letih ni nikoli štela toliko blaznih, kakor 9. dne t. m., ko jih je imela 576, prostora pa le za 450. V isti razmeri ste tudi norišnici v Klosterneuburgu in Ibsu nakopičeni.*

Zabavno berilo.

Tri dni na Koroškem.

(O priliki Janežičeve svečanosti.)

(Dalje.)

Solnce hudo pripeka, ko dospemo na vrt pred Janežičevo hišo, ki je v polokrogu obdan z mizami in klopmi za goste pripravljenimi. Vrt je že skoro poln ljudi, posebno ženskega spóla s črnimi klobuki in v temni obleki. Naj mi Koroške Slovenke ne zamerijo, če povem, da mi je belo-svitla in pisana obleka naših Kranjic bolj všeč, kakor taka črnikasta ali siva krila Korošic.

Slavnosti razkritja spominka ne bom popisoval, ker bilo je o njem že poročano. Le toliko naj omenim, da so pevci Ljubljanski in Sokoli dali slovesnosti pravi relief, ker bi se brez njih bila morda bolj tiho vršila.

Po slovesnosti se je pričelo razveseljevanje, k čemur ste dve glasbeni bandi izdatno pomagali. Prosti narod je jel vrtiti se ali pa gledati ples, „gospóda“ pa je posedla po šotorih in se jela po svoje zabavati. Pričele so se zdravice in napitnice, tudi nekateri, ki nam dozda še niso pokazali svoje govorniške žile, so porabili priliko in govorili — — kar so vedeli in znali. Goljuf, kdor več ponuja, nego ima! Priprosti narod, ki je izprva obsul sedišče gospode v gostih rajdah, je pa, ko je začel novi jezik v govorih peti, polagoma jel seliti se proti plesišču in tako je bila družba govornikov in njihovih gosposkih poslušalcev kmalu sama; narod se dalje ni brigal za-njo. Meni in več drugim pa se je zdelo, da ni bilo po vse prav to, da je gospoda ali „inteligenca“ mislila le na-se, na narod pa se ne ozirala. Če hoče pokaditi sama sebe, ima zato prilike dovolj na drugih krajih; mi se dobro poznamo, vsak vé, kaj je kdo in kaj zasluži; čemu tedaj le medsebojno kadilo o tem, ko zbrano ljudstvo pričakuje kacega nagovora do njega, kakega vzajemnega razveseljevanja itd. Potem se pa jezite, če vas ljudstvo ne posluša takrat, kedar ga potrebujete.

Ob šestih zvečer odrine veči del gostov, posebno Ljubljancanov, proti domu. Kar jih ostane, se razveseljujejo še dalje s petjem in pogovorom; nekateri pa, premagani po hudem zaspancu, ker prejšnjo noč niso očesa zatislili, poiščejo ležišča, bodi si na postelji, mrví ali slami, ker izbirati se ni posebno dalo, bilo je vse dobro. Tudi jaz ne morem biti več po koncu in se podam k županu v Št. Jakobu, pri katerem me je po

zavzeti, tukaj naštevati bilo bi predolgo pa tudi nepotrebno.

Posebno napačna se mi zdi misel onih „naprednjakov“, ki pravijo, da se kaznovanje s širjajočo kulturo ne strinja — da je barbarstvo! Kaj pa je večje barbarstvo: ali to, da se hudobija s šibo zatira in odpravlja, ali pa to, da se v enakih zadevah šiba ne rabi? — Al skušati, naše psevdoliberalce o tem prepričati, da je za napredek kakor tudi za javno moralo velika škoda odprava šibe iz šole, reklo bi se z rešetom vodo zajemati. Takim ljudem nasvetoval bi le, naj bi se za kake tri tedne v polne, da ne rečem, prenapolnjene šole podali podučevati, kmalu bi prišli do spoznanja, da brez šibe se prava disciplina ne more vzdržavati.

Za dobro odgojo svojih otrok vneti stariši dostikrat sami učitelja prosijo, da naj, kedar je treba, pri otrocih nikar šibe ne „špara“. Ja, stariši bi mogli največ k temu pripomoči, da bi bila šiba v šoli čedalje manj potrebna, pa žalibog, da je to večinoma drugače.

Da otroci dostikrat popolnoma razvajeni v šolo pridejo, to se ima materam zaradi napačne odgoje že v prvih otročjih letih pripisovati. Otrok, komaj ene dni star, že se po rokah vujsa, ziblje in okoli prenaša. Tako razvajan si pozneje vse njemu priležno ali dopadljivo z vpitjem pridobiti zna in vé. Trmoglavost, klubovanje itd. se sčasoma vkoreninijo in ni tega dolgo, ko so stariši in drugi vsled napačnega dovoljenja in odnehanja sužnji otroka. Vse neporednosti se potem otroku pregledujejo in s tem opravičujejo, da se pravi: „E kaj, saj je še otrok, še nima pameti, bo že bolji in drugači, ko enkrat k pameti pride.“ Taki stariši mislijo, da se pamet v otroških letih ne razvija in budi, ampak, da pamet v nekem gotovem času otroka sreča, potem je pa vse dobro in prav. Da! dosti starišev je, ki pri svojih malih otrocih laž in kradež za smešne reči imajo, ali se še celó hvajlijo s takimi čini, misleči si: „kako je vendar moj otrok prebrisan in „kerlc“! Ko pa pozneje tak „kerlc“ kot tat, ubijalec ali zaradi kakega družega zločina pride sodnji v roke, takrat tarnjajo nespametni stariši nad osodo, ki jih je s tako hudobnimi otroci obdarovala, ne spoznavši, da so si po večem sami tega krivi.

Razvidno je iz vsega tega, da napačna, premehka otroška odgoja v prvi vrsti po nespametnih stariših, učiteljih, posebno materah, je kriva nad pokvaro toliko in toliko značajev, kateri v poznejših letih toliko hudega v človeški družbi učinijo.

Mislil si bode ta ali drugi častitih bralcev, da sem gotovo velik prijatelj „batin in šibe“, ker za-njo tako gorko govorim. O ne! Bog te sprimi srečni čas, ko bom jaz in vsak učitelj reči mogel: „Šiba je v šoli popolnoma nepotrebna.“ — Kč.

Nove postave.

Postava in službeno navodilo za c. k. žandarstvo v našem cesarstvu.

Posebni propisi o tem, kako vésti se žandarjem.

(Dalje.)

Postava o uredbi žandarstva (§. 13) našteva tiste slučaje, v katerih sme žandar orožje rabiti (orožja poslužiti se). Vendar je tudi v teh slučajih žandarjeva dolžnost, samo po tem, če rahlejši pomočki ostanejo brez vspeha, — in še takrat kolikor je mogoče varujoč človeka — poprijeti se orožja. Torej je ondukaj, kjer razmere to dopuščajo, najprej porabiti manj nevarno orožje (sabljo ali bajonet); tukaj odločuje to, ima li prestopnik sam orožje in kakošno, ali ga nima.

Kedar se mu kdo uprè ali se ga loti, mora žandar pred vsem drugim misliti na to, kako bi tistemu človeku vzel zmožnost upora in oziroma pobega.

Po le-tem je tudi — kolikor bode koli mogoče — prevdariti porabo in namero orožja, da se — če je le moči — človeku življenje ovaruje in drugih oseb življenje v nevarnost ne pripravi.

Kedar koli se žandar posluži orožja čez to pravico, odgovoren je za ta prestop.

Kedar oblastvo ne potrebuje žandarstva za kaka posebna službena opravila, dolžnost je žandarstvu, obhajati (prepatrolirati) okraj, na podlogi njegove razdelitve, kakor jo za patrole službeno oblastvo ukrene po dogovoru z oddelnim poveljstvom.

Ta služba se mora opravljati po dnevi in poglavito po noči ter brez ozira na vreme. V navadnih okolnostih zadosti je po en mož za patrolo, in samo, kjer je v večjo varnost potrebno, kakor na pr. po nevarnih krajih, kodar se je kakega posilstva bati, in pa po noči utegneta se za eno patrolo vzeti po dva žandarja in po okolnostih še več.

Prehajati mu je dotični kraj z veliko pazljivostjo na vse strani, prisluševati na vsak hrup, vek ali klic na pomagaje ter po okolnostih kreniti v tisto stran. Preiskuje naj gozde, klance in soteske, jame, kjer pesek in brebir kopljejo; in druga skrivališča ali zakotja, a vrača naj se praviloma po drugi poti; pri teh obhodih se ne sme edino velike ceste in glavnih poti držati, temuč udari naj jo tudi po stranskih potih, bližnjicah in stezah, a včasih celó po neobhojenih mestih. Sosebno pa se morajo pridno prehoditi ceste in kraji, po katerih ni varno.

Kedar je žandar zapazil kaj tacega, kar se mu sumno zdi, pa mu stvar še ni gotova ali izvestna, svetuje opreznost, vstopiti se kolikor je mogoče blizu in tako, da ga nihče ne vidi, ter nekoliko časa opazovati vse, kar se godí, dokler se do dobrega ne prepriča, kako je stvar v resnici. Samo po sebi se razume, da mora žandar tedaj, kedar je nevarnost v odlogu, mahoma poprijeti se dela, da odvrne ali vsaj umanjša kvar ali škodo, ki komu pretí.

Sploh mora se žandarju povsod in za vsegdar naložiti ta dolžnost, da kolikor je le mogoče previdno ravná; z ene strani mora on paziti se vsake prenaglice, a z druge strani zadeti pravi trenotek, v katerem se loti dela.

Hladnokrvno mu je razumeti in zapomniti vse glavne in pritične okolnosti, ker bodo naznambe njegove sodiščem potrebne v popolno poizvedbo in dopoved, kako je stvar bila.

O svojih obhodih imej žandar zlasti oko na samotne krčme, ki so v slabem glasu. Ako v taki pivnici najde človeka, ki mu se s kakega postavnega vzroka vidi sumljiv, naj mu velí pokazati svoje izkaze, in ako mu se potrebno zdi, naj ga prime.

Ako žandar naletí na človeka, pri katerem ni postavnega vzroka, da bi se zaprl, ki mu se pa vsled izdanih iskavnih listov ali iz družega razloga zdi sumljiv, naj ga spremi do najbližjega oblastva, kjer bode primoran izkazati, kdo je.

Pri tem je spraviti bajonet ter zdržati se vsega, kar v zagotovitev namena ni brezuvetno potrebno in bi lahko vredilo (žalilo) človeka, o katerem pozneje utegne na dan priti, da je suma čist. Sploh je strogo delati razloček med privodom (pripeljanjem) in sprevaanjem.

Gledé popotnih ljudi, ki žandar — okolico prehajaje — na-nje naletí, naj ima pred očmi, kar piše tujska policija, ter se žandarju tù ostro zatrjuje in v spomin vtiska, da zastran potnih listov (pôsov) dani

policijski propisi neovirani prehod po notranjem monarhije ščitijo in branijo; da torej brez trdnega suma popotnikov, naj bodo katerega koli stanú, ne sme ustavljati, da bi pokazali svoje potne izkaznice.

(Konec prihodnjič.)

Politične stvari.

Pa le zopet prazno delo!

Početje Evropske diplomacije o zadevah na slovanškem jugu nas je vedno zanimalo; že leto in dan sledimo s pazljivim očesom spletkarijam — ne, da bi pričakovali kakega pravega vspeha, ampak tako, kakor gledaš za kako kviško zagnano rečjo, ne, da bi čakal trenutka, kedaj bo v zraku se zgubila ali celó do solnca priletela, ampak le iz radovednosti, kdaj in kje bo zopet na zemljo padla in kaj se bo ž njo zgodilo: bo li razbila se sama ali pa naredila luknjo v tla?

Tako, in nič drugače smo gledali za Evropsko diplomacijo. Da ne bo nič opravila, to smo že prej dobro vedeli, kajti gozd se ne dá sekati s koso, niti skala razbiti z lesenim kijcem; vendar nas je gnala radovednost, kedaj bo diplomacija prišla do spoznanja, da se po njenih uzorih ne dá nič opraviti, in zato se lotila te reči na pravem koncu.

In glej! čakali smo ta čas, zdaj je diplomacija ondi, kjer je bila; oboji, Turki in kristijani, so odločno odgovorili, da ne marajo za posredovanje njeno, ker pod takimi pogoji, kakoršne jim je ona izdelala, ne morejo sklepati mirú, in ga tudi sklepali nikdar ne bodo. Med njimi ni boj skušanje z orožjem za to, kedo je močnejši, niti za kako denarno odškodbo, kakor jo je morala na pr. Avstrija l. 1866. Prusiji plačati, marveč ta boj je za vse, kar človek ima, namreč za pravice človeške, za vero in svobodo. Turek ne odjenja, dokler ne vrže „upornikov“ (kar so po njegovih in še drugih mislih tudi Srbi in Črnogorci), on ne stori mirú, dokler mu niso vsi „gjauri“ na milost ali nemilost izročeni, da ž njih lahko „škopo reže“ ali usnje dela. On je te misli, češ: „Dozdaj je smel „gjaur“ pri nas dibati in vodo piti, zdaj pa, ko s tem ni zadovoljen, bom ž njim ravnal strogo po koranu; če noče poturčiti se, bo zá-me delal ali pa glavo doli.“

O teh „dobrih“ Turških namenih so pa vsi — Srbi, Črnogorci in ustajniki — dobro podučeni, njim bi bil tedaj mir, kakoršnega jim diplomacija ponuja, toliko, kakor nova in to še hujša sužnost. Že ko so boj pričeli, bilo jim je geslo: zmaga ali pa smrt; gnal jih je duh slovanski, želja po svobodi človeku pristojni in popolno naveličanje dosedanjega trpljenja. Da bi toraj mir sklepali, dokler le še v kakem kotu vidijo kako nevarnost za-se, dokler marveč sami ne ponižajo Turka tako, da ne bo mogel jim več nevaren biti, ne bodo odložili orožja drugače, ako bi bili s silo k temu primorani.

Zdaj pa je vojna sreča, hvala Bogu, posebno zadnje dni tudi Srbom stanovitna, in ker so Turke precej hudo potolkli, se jim nič ne mudi, sklepati mirú. Odgovor Evropskim vladam je bil tedaj ta: „Dokler niso Turku podložni kristijani popolnoma osvobojeni njihovega jarma, to je, popolnoma ločeni od Turčije, se bodo ž njimi vred bojevali Srbi in Črnogorci do zadnje kapljice krvi.“

Ta odgovor je menda zmodril Evropsko diplomacijo; morda zdaj spozná, da pri teh narodih je njena modrost pri kraji, — da se je popolnoma zmotila ne poznaje pravih razmer med Turki in od njih odvisnimi Slovani. Zdaj je diplomacija zeló zmešana; ona sama ne vé prav, kako bi se te vrele kaše iznova lotila, ker

skonca ni vedela, da je tako vroča. Ob enem je namreč spoznala, da Turek, čeravno že na smrt bolan, vendar še brca in brca, in da, predno pogine, utegne še koga prav občutljivo zadeti. S kratka: zdaj je precej jasno to, da Turek, predno pogine, utegne nevaren biti še celó Evropi ali vsaj svojim bližnjim sosedom.

To sprevidi z nami vred na milijone ljudi, ki globekeje segajo z umom; Šuselkova „Reform“ na Dunaji na to nevarnost opozoruje z blizo temi-le besedami:

„Turki so še zmirom strašni in sicer ne samo za krščanske podložnike svoje, ampak tudi za sosedne države in za vso Evropo. Turški fanatizem utegne napraviti še strašen požar, ki bi ga konečno zadušili, al še le po strašnih potokih prelite krvi. Turki črtijo vse krščanske države, in če bi mogli, bi ravno tako razsajali po Evropi, kakor v preteklih časih, da bi se maščevali nad tistimi narodi, ki so njihovo divjanje vkrotili, in da bi po celem svetu razširili vero svojega preroka. Najhuje pa sovražijo Rusijo in Avstrijo. Rusiji očitajo, da so se kristijani na Turškem vzdignili le vsled vednega hujskanja Ruskega, Avstriji pa še niso odpustili, da se je nad njo razbila sila Turška. Turki so sicer preslabi, da bi se v vojski z Avstrijo nadjali zmage; a za grozovitosti so še zmirom dovolj močni, in predno bi bili pobiti, bi po deželah Avstrijskih razsajali ravno tako, kakor zdaj razsajajo v Bulgariji in Macedoniji, Bosni in Hercegovini. Turčija bi v takem boju sicer propadla, a pri propadu njenem bi se svet tako stresel, kakor se je stresal pri vstanovljenji. Čem bolj se tedaj vtrjuje Turčija, tem večja nevarnost žuga drugim državam; glavna skrb vseh, ki dobro hočejo človeštvu, in zlasti sosednim državam, če hočejo varovati podložnike svoje, mora biti obrnjena na to, da bo Turčije konec prej ko je mogoče!“

Mnogovrstne novice.

* Stanovitno lepo vreme prerokuje Dunajska vremenšnica po poročilih, ki so jej došla iz zahodnih in južnozahodnih krajev Evrope, kjer se počasi je začelo jasni in pritisek zraka začel enakomerno razdeljevati. Bog daj, da bi to letos le res bilo.

* Kdor dolgo živi, mnogo doživi. Papež Pij IX. mogel bi mnogo pripovedovati, kaj je doživel. Med drugim doživel je smrt 6 cesarjev in 18 kraljev. Cesarji so: Nikolaj I., Napoleon III., Maksimilijan (Mehikanski), Ferdinand, in dva turška sultana Abdul Medjid in Abdul Aziz. Kralji so: Ludovik Filip, Karol Albert, Friderik Viljem IV., Ludovik I., Maks II., Leopold I., Ferdinand II., Christian VIII., Friderik VII., Ernst Avgust, Otto, Viljem, kraljica Marija, Don Pedro V., Friderik Avgust, Ivan Nep., Oskar I., Karol XV. in Viljem Virtemberški.

* Starost še ni pamet. Berolinski časniki pripovedujejo jako interesantno dogodbo samoumora nekega starca. 80 let star invalid, ki je samo s pomočjo palice laziti mogel, utopil se je nedavno v jezeru Plötzen-see, samo zarad tega, ker je njegova nameravana nevesta, katera je zavoljo svojega obnašanja stala pod nadzorstvom policije, denar, ki ga jej je on dal, z vojaki in delavci zapravila en večer, in ga tako grdo ogoljufala.

Zabavno berilo.

Tri dni na Koroškem.

(O priliki Janežičeve svečanosti.)

(Dalje.)

Tako premišljeva, pa tudi glasno občudovaje ravnopravnost v Avstriji, ki se nam je zopet tu

Taka mašina je tudi trebilnica (Baggermaschine), s katero se globoke struge rek ne le čistijo, ampak tudi regulirajo tako, da je voda zmiraj in povsod tako globoka, kolikor treba, tedaj nikdar preplitva.

Trebilnica je po potrebi večja ali manjša železna parna ladija z velikanskimi grabljami, mački, svedri itd., ki se zamorejo bolj ali manj globoko spuščati v dno, so v zvezi s parno mašino in po nji gnani rujejo, trgajo in lomijo z velikansko močjo vse, kar zgrabijo, in mečejo v poseben prostor na ladiji, ki tu izruvano robo potem vozi, kamor hoče, in jo tam izsipa na suho ali v vodo, kjer je je treba. Vsak maček vzdigne po več centov na enkrat, in kjer je sam pesek ali blato, tam prav hitro delajo lopate na verigah nabrane in okoli dveh vretenov tekoče, ki to, kar na dnu zajemajo, v posebno trugo stresajo.

Da na ta način silno naglo dela trebilnica, to bo že po tem kratkem in ne več ko površnem popisu vsak razumel. Natančno razkladati in popisovati vse dele te mašine, ni moj nalog, tudi ne mesto za to. Hotel sem le opozoriti dotično komisijo na to mašino, ki bi naglo in zanesljivo trebila strugo Ljubljani in tako zabranila nasipe, ki potem vodo ustavljajo in so vzrok, da se na daljavo več ur napenja, je velika, ter stopa z vsemi dotoki vred iz svoje struge. Dokazano je namreč in nihče menda ne bo več dvomil o tem, da k obilnim povodnjim na Ljubljanskem mahu izdatno pripomore tu pa tam včasih visoko zasuta struga Ljubljani, ki vode naprej ne pusti. Trebilnica bi take jezove, če so iz blata, protja, drevja ali peska in celó iz velikega kamenja, hitro potrgala in tako brž ponižala strugo. Če bi naredila vsako leto po štirikrat, petkrat po Ljubljani pot od Vrhnike do Ljubljane, pa bi bilo popolnoma dovolj; struga Ljubljani bila bi povsod tako globoka, kakor je treba, ker trebilnica že sama najde vsak nasip in se ustavi pri njem, da ga pretrga in pobere.

„Dobra bi taka trebilnica že bila“, slišim zopet ugovarjati, „a je gotovo predraga.“

Na to odgovarjam, da v primeri k škodi, ki se na mahu leto za letom godi, h koristi, ki bi nastala za prebivalce, ako bi bili te grozne nadloge rešeni, ni visoka niti njena cena, niti vzdrževanje in delanje njeno. Za Ljubljano pripravna in za trebitev struge, ki ni skalnata, popolnoma zadostujoča trebilnica bi se dobila za kakih 35 do 40.000 gold. z vso pripravo in vsem orodjem vred. Delo in vzdrževanje bi utegnilo stati po kakih 2500 do 3000 gld. na leto, ker bi namreč, kakor sem omenil, bilo treba jo le kake štir- ali petkrat na leto zakuriti in peljati na delo, ki bi trajalo vsega skupk večemu po dva meseca na leto. Tedaj bi ne bilo za-njo niti treba posebnega inženirja, niti mašinskih mojstrov, marveč jemali bi se začasno železniški mašinsti in kurjači le za čas dela. Gleštatí parno mašino trebilnice zna namreč vsak brž, ki je le količkaj imel ravnati s parnimi kotli in mašinami sploh.

Kakor iz zgoraj omenjenega članka razvidimo, je zdaj za posušenje mahú v hranilnici naloženih okoli 60.000 gold. S temi bi se trebilnica prav lahko napravila in vrh tega še marsikaj družega.

Namen teh kratkih in le površnih vrst je tedaj ta, dotično komisijo in posestnike mahú sploh opozoriti na tako trebilnico, da prevdarjajo, bi bilo li koristno omisliti si jo, in če se je nadjati dovolj izdatne pomoči po nji. Na vsak način pa smem to trditi, da škoda, kolikor je zadane Ljubljano zaradi povodinj, bila bi po taki trebilnici popolnoma odstranjena; za Ljubljano bi trebilnica bila zanesljiv porok, da povodinj ne bo več škodovala mahu, kolikor mu ona zdaj škoduje.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca septembra.

Dne	Leta	
3.	1808.	je veliko kamenja deževalo v Lisi poleg Mladega Boleslava na Českem.
3.	1863.	je bila izgledna čebelna razstava v Karlsruhi na Badenskem.
4.	1559.	se je začela trgatv v Burgundu na Francoskem tri tedne pred navadno trgatvo; prav isti dan se je začela trgatv tudi leta 1632., 1684. in 1690.
4.	1785.	je prišlo prvih 500 ovac izvirnega Merinoškega plemena iz Španjskega na grajščino Holič na Moravskem.
5.	1819.	je deževalo prst do grahove debelosti v Študah na Moravskem.
5.	1852.	Pri Essendorfu, Winterstetenu in Ulmu na Virtemberškem so se prikazale tolike trume potujočih gosenic, da so na železnicah ovirale vozovlake.
5.	1861.	je umrl slavni sadjerejec dr. Jurij Liegel v Braunau-u na Gornje-Avstrijskem; on je ob svojem času slovel kot prvi znavec košičjega sadja.
6.	1865.	je bila prva razstava koristnih in škodljivih žužkov v Parizu.
7.	1818.	se je prvič skušal Zugmajerjev plug na polji Vösendorfskem poleg Dunaja pod vodstvom profesorja Jordana z vrlo dobrim vspehom.
7.	1848.	je bila oklicana postava, po kateri se je odpravila tlaka in desetina sploh z vsemi zemljiškimi bremení v Avstriji.
8.	1849.	se je prva kmetijska šola odprla v Weissenhofu na Dolnje-Avstrijskem.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

* *Dober svèt rejcem belega Angleškega svinjskega plemena „Suffolk“.* Marsikdo toži, da so Suffolki raznim, posebno pa kožnim boleznim podvrženi, da jih veliko pogine itd. Skušeni rejci priporočajo, da se morajo Suffolke svinje vsak dan kopati ali v vodi prati in potem z mokro slamo dobro oribati, vsak teder pa enkrat z lanénim oljem namazati. Če se svinje valjajo po blatu, zamažejo se koži njene dihalne luknjice (pore). Kdor tako streže Suffolkim svinjam, nima bati se, da bi se ne sponesle dobro in tako hitro velike postale, kakor na Angleškem, kjer jim jako skrbno strežejo. „Gosp. List“.

Nove postave.

Postava in službeno navodilo za c. k. žandarstvo v našem cesarstvu.

Posebni propisi o tem, kako vesti se žandarjem.

(Konec.)

V vsakem okraji deželno-žandarskega poveljstva je ustanoviti neka znamenja, po katerih se žandarji tud od daleč med sabo spoznavajo; njih poglobitni nanen je, žandarju na vnanji službi bivajočemu ali

žandarskemu oddelku zagotoviti podporo žandarjev ali patrol, kar bi jih bilo v obližji.

Ta znamenja so: dogovorjen klic ali žvižg in samo v najkrajni sili strel iz puške. Samo ob sebi se razume, da je vsak žandar, ki zasliši tako znamenje, dolžan pri tej priči hiteti tjekaj, odkodar ga je začul.

Kedar žandar dobí nálog, o semnjih, cerkovnih praznikih, javnih veselicah itd. imeti nadzor, naj pred vsem drugim — kar najkrepkeje more — podpira organe krajevne policije, in samo tedaj poprime se tudi sam dela, kedar so moči krajevne policije pre-slabe, da bi ugnale kak hrup ali nered. Zlasti naj žandar na javnih veselicah ne hodi preveč očitno in tako, da bi se ljudje zgledovali, po tistem mestu ali prostoru, kjer biva zabava, ter naj se skrbno zdržuje vsakega vtikovanja v malovažne reči ali vsakega dražljivega vedenja.

Pri zborih ljudstva (taborih) ali kamor sicer privre velika množica ljudi, držati se je žandarju posebnih zaukazil, ki mu jih dá službeno oblastvo.

V vseh slučajih, kjer je primoran storiti svojo dolžnost, naj najprej poglavitne začetnike odpravi, a ostale upokoji, z lepa prigovarjaje jim in svareč jih.

O kaki vrevi ljudstva mora žandar jaderno prevdariti, bode li on sam zadosti, da — brez nevarnosti za se in svojo čast — stekalico ustavi ter ljudi razkropi; ako sprevidi, da bi tega ne zmogel, mora se za podkrepo (pomoč) obrniti na svojega poveljnika ali na stražo, če je katera v tistem kraji, ali pa na župana.

Vsak vojak (brambovec) iz stanú moštva, ki je dobil dopust (urlaub) na malo časa, imej pri sebi dopustno potrdnico (certifikat), a če je vojak za dolgo na dopustu, in pa vsak ne aktivni rezervnik mora imeti vojaški list in ne aktivni brambovec brambovski list.

Žandar naj popis osebe, kakor stoji v izkazu, primerja z imetnikom tega izkaza ter naj pregleda uradno potrdilo na vojaškem ali brambovskem listu, da se prepriča, če je mož, ki ima dopust na dalj časa, in pa neaktivni rezervnik ali brambovec zglasil svoje prebivališče, kakor veleva propis.

Kedar žandarstvo blizo državnih mej službo vrši, mora mu se povišana pazljivost in skrbnost nalagati v dolžnost, zlasti kar se tiče izpolnjevanja propisov o potnih listih, da ne bi se v deželo prikradlo in nateplo vlačugarjev.

Ako se pri pomejnih obhodih prime tihotapec (kontrabantar) ali drug colnih propisov prestopnik, odpraviti ga je k najbližjemu dohodarstvenemu oblastvu, če namreč — kakor se samo po sebi razume — dotični človek ni obdolžen hudodelstva ali drugega prestopka postav, zaradi katerega bi zapadel drugačnemu in ne colniškemu postopku; kajti v takem slučaju bi ga bilo izročiti sodišču ali pa varnostnemu oblastvu.

Kedar žandar najde mrliča, naj pred vsem tanko na oko vzame najbližjo okolico in razmere kraja ter si zapiše vse, kar opazi; pristavi naj dalje, kako je mrlič ležal, ko je bil najden, in, če je oblečen, zapisati mu je na tanko posamesna oblačila.

Ako bi blizo bil kak človek, na katerega ne bije sum, povpraševati ga je, kar je koli mogoče na tanko za vse, kar bi o tej reči vedel, in sploh naj se ne opusti nič, kar bi utegnulo oblastvu kakor si bodi odkriti način ali povod smrti.

Kedar se že iz okolnosti vidi za gotovo, da smrt ni nastala iz kaznjivega djanja, temuč po naključbi, ali po samomorstvu, treba je prigodek samo službenemu oblastvu na znanje dati in poskrbeti za mrliča, da se kam spravi do mrliškega ogleda; ako pa to ni očitno,

naj žandar ne utegoma naredí, da se stvar sodnemu oblastvu ali državnemu pravdnístvu priznani, ter je napraviti vse, kar je potreba k začasnemu čuvanju mrliča.

Če se najde človeško teló ter ni popolnoma nedvomno, da je mrtvo, in če je še kako znamenje, da bi rešitev utegnila biti mogoča, kakor na pr. pri zmrznjencih, utopljenjih, zadušenih, zasutih ali ob razpoku parnega kotla pobitih, naj žandar — kar najhitreje more — poskrbi za to, da se pokliče zdravniška pomoč, a v tem brž začnó povsod znane rešnje poskušnje. Sploh je vselej, kedar se primeri kaka poškodba ali nesreča, bodi po naključbi, iz nemarnosti ali nakane, precej narediti, da se poškodovancu na pomoč priskoči, po vzrokih prigodka slediti ter stvar pristojnemu oblastvu naznaniti.

Ako žandar najde krvavo orožje ali orodje, krvavo oblačilo in kar si bodi tacega, ki bi kazalo na kako storjeno posilstvo, mora te reči na tanko popisati in po bližnji okolici povpraševati, ako bi kdo vedel kaj več povedati in če je kateri človek sumljiv hudodelstva, ki bi se bilo tukaj zgodilo, in kdo je ta.

Sploh je gledati na to, da se sled ali znak (znamenje) hudodelstva — kolikor je mogoče — ohrani neizbrisan do takrat, ko oblastvo pride na ogled.

Najdene gotove denarje, dragotine ali druge reči, na katerih se ne vidi znamenje hudodelstva ali drugega prestopka, izročiti je oblastvu, katero potrdi, da jih je prejelo. Sem gredó tudi ključi pravi in tatinski (vetrihi) in takošne reči.

Žandarstvo utegne pred vsakim drugim zapaziti kako vremensko ali naravno nezgodo in enakošno uímo; dolžnost mu je torej, z vsemi pomočki, ki mu so na ponudo, priskrbeti pomoč in podporo, kakor in kjer koli je mogoče, in sploh napraviti vse, česar je potreba, da se nevarnost popolnoma odvrne ali če je mogoče, umanjša.

Ob takih in podobnih nesrečah naj žandarstvo povsod, kjer je potreba, pomaga ter na vso moč priteguje, da se nevarnost odvrne, a red in varnost ustanovi.

Žandarstva dolžnost je, ne samo pripomagati osebno, da se otme življenje ljudém, kateri so v nevarnosti, temuč tudi skrbeti za hrambo ostale lastnine.

Tedaj se morajo iz nevarnosti rešenim otrokom ali bolnikom in ljudém tuje pomoči potrebnim, ako bi jih bilo, in pa za lastnino najti pripravna mesta ter djati pod pravšen nadzor.

O kakem požaru naj žandar pred očmi ima, kar velevajo požarno-poličijski redi, veljavni v posameznih kraljevinah in deželah, ter dela po tem.

Na pogorišči naj stoji pri voditelji gasilstva ter pazi, da se na tanko izpolnuje, kar le-ta zaukaže.

Ali paznost in skrbnost mora še dalje trpeti tudi po tem, ko je ogenj že ugašen, ter je skrbeti, da se kaj marljivo zvrši vse, kar bi gasilstva voditelj zaukazal, želeč ubraniti, da se ogenj vnovič ne vname.

O povodnji je žandarstvu kolikor se more paziti na to, da se vse zaradi opreznosti ali varnosti zapovedane naredbe izpolnijo.

Kedar nevarnost povodnji raste, treba je prebivavce, kateri so ji največ nastavljeni, pospraviti v varnejše kraje.

Ako voda res zatopí kak kraj ali kako okolico, mora se kolikor je moči skrbeti za zvezo sè sosednimi vasmi ali kraji.

Tudi se mora čuti nad mlini in povodnimi napravami, da se v takih slučajih — najbolje pod vodbo tehničnega oblastva — zapornice odpró ter vodovju potrebni odtok dá. Naposled je gledati na to, da ljudje čez led hodijo samo na tistem mestu, ki ga oblastvo po komisiji najde in določi.

Otroke, ki so zašli ali utekli, treba je domov spremiti ali pa županu izročiti.

Ako žandar kaj otrok brez človeka, kateri bi na-nje gledal, najde blizu vode, ali sploh v okolnostih, kjer jim preti kaka nevarnost (opasnost), po tem, če otroci ali dorastli ljudje z živalmi objestno delajo, jih trapijo, hudo imajo ali dražijo, naj jame svariti in po okolnostih naj tako delati brani, a v posebnih slučajih je podati naznanilo službenemu oblastvu, da se odvrne vsaka nesreča in da se odpravijo velike napake in neprijetnosti.

Slovansko književstvo.

* „Hrvatski dom“, zabavnik Hrvatske omladine za godinu 1876. Izdalo ga djačko društvo na 1. Hrvatskom sveučilištu u Zagrebu.

To je naslov zanimivi Hrvatski knjigi, ki so jo izdali vrli mladi Hrvatje v znamenje, da se med njimi trudoljubivo gojé domoljubje in lepe umetelnosti ter vednosti. Obseg knjigi, katera, v spomin kronanja Dmitra Zvonimira, kralja vseh Hrvatov 9. oktobra leta 1076., nosi na čelu krasno, z barvo tiskano podobo pod enim žezlom zedinjenih jugoslovanskih dežel (čuda golemo, da Andrassyeva policija ni zasegla ove uspomene!) je lepoznanškega značaja in naravnost moramo reči, da je knjiga prav „niz bisera jugoslavenskoga“. Proza in vèrzi se odlikujejo po nenavadni čistoti in eleganci in veselí nas, da smo izpoznali vrle Hrvatske „sokoliče“ na literarnem polji! Drzé naj se vedno svojih sedanjih vzvišenih načel in principov, in bodočnost je njih in — naša. Živeli! C.

Politične stvari.

Gojiloba Evrope.

Kako trohla in starikasta je postala Evropa že, se vidi najbolje iz sedanjega boja na Turškem.

Kako slabotna se kaže diplomacija nasproti Turčiji in nasproti ustajnikom! Vsedli so se za zeleno mizo in skovali nekove reforme, pa niso imeli moči in eneržije, da bi jih bili uvedli v življenje. Ustaši so se iz njih norčevali, ko so jim rekli, naj orožje položé brez vsakih garancij za boljšo prihodnost; sedaj se norčujejo iz njih tudi Turki, in nočejo primirja niti miru sklepati, kakor so jim veleli ali svetovali diplomati. Mislila je Evropa, da ima vse prihodnje dogodke v svojih rokah, in da vodi vajeti svetovne zgodovine; mislila je, da ona tišči; sedaj mora pa spoznati, da dogodki, da zgodovina njo tišči.

Skušala je diplomacija brzdati vzplamtele strasti, in pogasiti ogenj na Balkanu, ter potisniti obupane reže nazaj v težki jarem Turški; pa mali narodič Srbski je pokazal več moralične moči, ko cela Evropa, on hoče raji poginiti, ko še dalje Turku robovati. Dobičkarija in samopridnost postala je boginja Evrope, kateri se vse klanja, tako imenovana „Interessenpolitik“; srcá in usmiljenja pa ni nikjer več najti, — ker ni več vere in bogoljubja, zato tudi ni ljubezni do bližnjega. Nekdaj, v toliko obrekovanem srednjem veku, vojevala je Evropa še velikanske križarske vojske za samo Božjo čast brez vsake dobičkarije; tačas so se našli še žlahni vitezi, ki so si napisali na zastavo boj za vero in pravico, brambo vdov in sirot, in vsakdo, ki je hotel vitez postati, moral se je zakleti, braniti vdove in sirote pred krivičniki. Kakošni so pa sedanji baroni in vitezi? Judovski oderuhi, ki ubogemu ljudstvu kri pijejo, ki se bogatijo ob solzah vdov in sirot, in ob žuljih revnega

ljudstva, take imenujejo danes za viteze, in več ko si je na ta način denarja pridobil, bolj je v časti. Ni čuda, da je tudi občna politika taka postala. Ker se tresejo za svoje krajcarje, zato podpirajo Angleški in Dunajski judje Turke, ter nimajo nobenega ušesa odprtega za v nebo kričeči stok bulgarskih mučencev. Slišimo sedaj iz Angleške glasove za tlačene kristijane, pa to so večidel le glasovi revnega delavskega ljudstva, bankirji in lordje na Angleškem in tudi drugodi so še zmirom na strani Turkov, ker se izgube bojé, ker jim je lastna mošnja več, ko vsi pomisleki na človečanstvo in na krščansko ljubezen.

V Evropi si je samo slovanski narod ohranil še nekaj plemenitosti, moralične moči in snage, samo on še ni okužen celó po tisti „interessenpolitik“, ter zna žrtve doprinašati brez vidljive nade na gmotno korist, ampak samo iz prepričanja, iz poštenosti in pravičnosti, kakor kaže izgled onega Ruskega bogatina, ki je dal polovico svojega premoženja za Srbsko vojsko, in potem še sam ranjencem streč šel. Enakih žrtev za pravično stvar vidimo na Ruskem in Srbskem še več. Zato mora ta narod zmagati, kakor kaže zgodovina na vseh straneh. Kaj je pomagalo Hanibalu, da je Rimce vselej premagal in stal celó pred Rimskimi vratmi? Rimci so imeli več požrtvovalnosti, več moralične moči, kakor Kartaginci. Ko je bila namreč zadnja Rimska armada pri Kanah popolnem vničena, so Rimci svojega vodjo slovesno v Rimu sprejeli, samo za to, ker se je upal, sprijeti se s Hanibalom. Kartaginci pa so se skazali kot prave kramarske duše: ko je namreč Hanibal pisal, naj mu pošlejo pomoči, ker mu drugače ni mogoče Rimcev uničiti in tudi ne premagati, rekli so: „če je dozdej zmagal, bo tudi v prihodnje“, ter mu niso nič poslali. Prepirali so se v tem važnem času med sabo, in Hanibalu nasprotna stranka je zmagala; Rimci pa so v tej nevarnosti vsi skupaj stali za skupno domovino, žrtvovali so vse, in tako so zmagali. Takih izgledov bi se dalo iz zgodovine še več navesti, ki bi dokazali, da tam ni zmage, ni bodočnosti, kjer ni srcá, ne požrtvovalnosti, kjer vlada malodušnost in dobičkarija, ter strankarstvo in brezverstvo. Zato se Evropi nič dobrega ne more prerokovati, odkar se je ta duh vgnjezdil v njej. Nasprotno pa vidimo, kako je severna Amerika petletni boj bila za velik princip, za oslobodjenje zamorskih robov. Taka država ima moralično snago v sebi, ta ima prihodnost. Evropa pa je gnjila!

Pogled v Turčijo.

Šege in navade Turkov.

Pri jedi ne sedé Turki pri mizah, kakor mi, tlá so jim navadno miza in pogrne se ná-nje kós sukna ali usnija, krog katerega se posedejo Turki k obedu z navskriž detimi nogami. Na sukno ali usnijo postavijo nizko mizico ali stoléc na treh nogah, ki je za podlago veliki okrogli bakreni in ocineni skledi, v kateri se prinašajo jedí. Pred vsakega gosta se položi opresen kruh v podobi mlinec, ki služi namestu krožnikov, katerih Turki ne poznajo. Takisto se ne rabijo pri njih noži in vilice. Edino, kar imajo, so lesene žlice, ki so na kup položene po usniji. Ako so jedí trde, si Turki pomagajo s prsti.

Turkom najbolj priljubljena jed je „pilav“, ki se napravlja iz rajža na vodi kuhanega in dobro s poprom potresenega. Bogatini jedó poleg tega kokoši race in koštrunovo meso. A mesnina se sploh le redko uživa, tudi se bolj pogosto kuha nego peče. Bob, grah in drugo sočivje se navadno jedó. Okisane mlečne